

Εκταση **96** τ. χλμ. Ανάπτυξη ακτών: **100** χλμ. Κάτοικοι **3.080 (2011: 3.180)**

Η Ιθάκη απέχει 15,5 μίλια από τη Στερεά, 4,75 από τη Λευκάδα, ενώ χωρίζεται με διάυλο πλάτους 3 μιλίων στο νότο και 1,3 στο βορρά από τη Κεφαλονιά. Το νησί είναι ορεινό, άγονο και άνυδρο. Τα 90% του εδάφους του χαρακτηρίζεται ως ημιορεινό και τα 10% ως ορεινό. Η γεωργική του παραγωγή περιορίζεται σε μικρές ποσότητες σιτηρών, λαδιού και εκλεκτής ποιότητας κρασιού.

Πρωτεύουσα του νησιού είναι το **Βαθύ**, απάνεμο λιμάνι και ασφαλές για τα πλοία. Πολλοί το ταυτίζουν με το Ομηρικό λιμάνι, Φόρκυς. Η πόλη καταστράφηκε με το σεισμό του 1953, όμως οι κάτοικοι την ξανάκτισαν με την παραδοσιακή επτανησιακή αρχιτεκτονική.

Η Ιθάκη συνδυάζει βουνό και θάλασσα. Έχει πολλές φυσικές ομορφιές και αρκετά αξιοθέατα. Ανάμεσά τους η Βιβλιοθήκη του Μορφωτικού Κέντρου Ιθάκης με συλλογή από σπάνια βιβλία, τα λείψανα του Βενετσιάνικου Κάστρου, το περίφημο Σπήλαιο των Νυμφών όπου σύμφωνα με το μύθο ο Οδυσσέας έκρυψε τα δώρα από τους Φαίακες και τα ερείπια της αρχαίας πόλης του Η' π.Χ. αιώνα.

Υπάρχει αρχαιολογικό μουσείο με συλλογή από πρωτογεωμετρικά κεραμικά, λατρευτικά αγγεία, χάλκινα αντικείμενα γεωμετρικών χρόνων, νομίσματα κ.λπ.

Στο νησί λειτουργούν αρκετά ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα δωμάτια. Για το Βαθύ από την Αθήνα εκτελούνται δρομολόγια όλο το χρόνο με λεωφορεία του ΚΤΕΛ μέσω Πάτρας – Σάμης (Κεφαλονιάς). Επίσης από Πάτρα για το Βαθύ εκτελούνται δρομολόγια όλο το χρόνο με φερμπότ μέσω Σάμης.

Τηλέφωνα: Αστυνομία 267.40.32.205. Κέντρο Υγείας 267.40.32.222. Δήμος 267.40.32.735. Λιμεναρχείο 267.40.32.629. ΟΤΕ 267.40.32.299. Ταξί 267.40.33.030.

Η ιστορία της Ιθάκης

Η γενιά του Οδυσσέα:

Ο Αρκείσιος, γιος του Κέφαλου, έγινε βασιλιάς της Ιθάκης κι απέκτησε γιο, τον Λαέρτη. Νέος, ο Λαέρτης κυριεύσε την πόλη Νήρικο (βρισκόταν αρχικά στον ισθμό που ένωνε τη Λευκάδα με την Ακαρνανία, ενώ αργότερα οι Κορινθιοί την ξανάκτισαν στη Λευκάδα), μετείχε στο κυνήγι του Καλυδώνιου κάπρου και εκστράτευσε ως Αργοναύτης στην Κολχίδα. Όταν ήρθε σε ηλικία γάμου, ταξίδεψε στον Παρνασσό και ζήτησε από τον διάσημο κλέφτη βασιλιά, Αυτόλυκο, το χέρι της κόρης του, της Αντίκλειας.

Ο Αυτόλυκος μόλις είχε χάσει στην αναμέτρηση πονηριάς με τον πανέξυπνο Σίσυφο, βασιλιά της Κορίνθου, τον οποίο φιλοξενούσε στο παλάτι του. Δέχτηκε να δώσει την κόρη του στον Λαέρτη αλλά ήθελε ο εγγονός του να αποκτήσει την τρομερή εξυπνάδα του Σίσυφου. Έτσι, έβαλε τον Σίσυφο να κοιμηθεί με την Αντίκλεια, πριν να την πάρει μαζί του ο Λαέρτης στη μακρινή Ιθάκη. Όταν, εννιά μήνες αργότερα, γεννήθηκε γιος, όλοι τον νόμιζαν του Λαέρτη αλλά στην πραγματικότητα ήταν του Σίσυφου.

Μόλις έμαθε τα νέα ότι απέκτησε εγγονό, ο Αυτόλυκος έσπευσε στην Ιθάκη. Έφαγαν, ήπιαν και κάποια στιγμή η σκλάβα που περιποιόταν το νεογέννητο, η πιστή Ευρύκλεια, το έβαλε στα γόνατα του Αυτόλυκου ρωτώντας τον, τι όνομα θα ήθελε να έχει ο εγγονός του. Αυτός είπε:

«Με πολύ κόσμο έχω αγανακτήσει και πολλοί έχουν αγανακτήσει μ' εμένα (πολλοίσιν οδυσσάμενος ανδράσιν ηδέ γυναιξίν) και γι' αυτό βγάλτε τον Οδυσσέα».

Ήταν ο κατοπινός πολυμήχανος Οδυσσέας, ήρωας στον Τρωικό πόλεμο και πρωταγωνιστής

του ομηρικού έπους, «Οδύσσεια». Όταν μεγάλωσε, πήγε στον Παρνασσό επίσκεψη στον παππού του. Χάρηκε αυτός κι οργάνωσε κυνήγι προς τιμή του εγγονού του. Ο Οδυσσέας βρέθηκε αντιμέτωπος με έναν κάπρο. Τον χτύπησε με το δόρυ του. Ο κάπρος όμως πρόλαβε και του ξέσκισε το πόδι στον μηρό. Η πληγή έκλεισε αλλά του έμεινε σημάδι. Είναι αυτό που χρόνια αργότερα θα επέτρεπε στη σκλάβια, Ευρύκλεια, να τον αναγνωρίσει όταν, τελειώνοντας τις περιπλανήσεις του, γύρισε στην Ιθάκη και παρίστανε τον ζητιάνο, ώσπου να δει τι θα κάνει με τους μνηστήρες της Πηνελόπης.

Σε άλλο ταξίδι του, στη Μεσσηνία, ο Οδυσσέας γνωρίστηκε με τον Ίφιτο, επίσης επισκέπτη εκεί. Αντάλλαξαν δώρα. Ο Ίφιτος χάρισε στον Οδυσσέα ένα τόξο που κανένας δεν μπορούσε να τεντώσει. Ο Οδυσσέας τα κατάφερε και φύλαξε το τόξο στο παλάτι του, στην Ιθάκη. Μ' αυτό επρόκειτο να εξολοθρεύσει τους μνηστήρες της Πηνελόπης.

Οδυσσέας και Πηνελόπη:

Ο Ιπποκόων, ο Ικάριος και ο Τυνδάρεος ήταν παιδιά του βασιλιά της Σπάρτης. Όταν αυτός πέθανε, ο Ιπποκόων έδωσε τ' αδέρφια του και πήρε τον θρόνο αλλά σκοτώθηκε από τον Ηρακλή. Όσο να γίνει αυτό, ο Ικάριος παντρεύτηκε τη ναϊάδα (νεράιδα) Περίβοια που του έκανε πέντε γιους και μια κόρη, την Πηνελόπη. Ο Τυνδάρεος γύρισε στη Σπάρτη κι απέκτησε παιδιά, ανάμεσα στα οποία και την ωραία Ελένη (στην πραγματικότητα, κόρη του Δία). Και οι δυο ξαδέρφες ήταν πανέμορφες. Της Ελένης όμως η ομορφιά είχε γίνει θρύλος στον κόσμο της μυκηναϊκής εποχής. Η είδηση ότι ο Τυνδάρεος την παντρεύει, προκάλεσε χαμό. Από κάθε γωνιά της Ελλάδας, έφθασαν στη Σπάρτη βασιλιάδες και βασιλόπουλα, να ζητήσουν το χέρι της. Ανάμεσά τους και ο Οδυσσέας.

Ο Τυνδάρεος τρόμαξε. Όποιον και να διάλεγε η Ελένη, οι υπόλοιποι θα το θεωρούσαν μεγάλη προσβολή. Υπήρχε κίνδυνος να ξεσπάσει πόλεμος στην αυλή του. Τον έσωσε ο Οδυσσέας. Ο βασιλιάς πια της Ιθάκης ήρθε για την Ελένη, αλλά είδε την Πηνελόπη και την ερωτεύτηκε. Ο Ικάριος όμως ήθελε να τη δώσει στον νικητή ενός αγώνα δρόμου που ετοιμάζε. Ο Οδυσσέας βρήκε τον Τυνδάρεο και του είπε ότι μπορούσε να τον βγάλει από το δίλημμα, αν εκείνος του υποσχόταν ότι θα τον βοηθήσει ν' αποκτήσει την Πηνελόπη.

Ο Τυνδάρεος δέχτηκε. Ο Οδυσσέας του είπε τι να κάνει. Ο Τυνδάρεος κάλεσε τους μνηστήρες και τους έβαλε να ορκιστούν ότι θα σπεύσουν όλοι να βοηθήσουν αυτόν που η Ελένη θα διαλέξει, όποτε εκείνος χρειαστεί όποια βοήθεια. Η Ελένη διάλεξε τον Μενέλαο, ο Οδυσσέας πήρε την καλή του κι όλοι οι υπόλοιποι βρέθηκαν δεμένοι με όρκο. Αυτός ο όρκος θα τους οδηγούσε στην εκστρατεία στην Τροία, όταν ο Πάρις έκλεψε την ωραία Ελένη.

Ο Οδυσσέας κάποια στιγμή θέλησε να αναχωρήσει για την Ιθάκη αλλά ο Ικάριος δεν άφηνε την κόρη να φύγει (μια εκδοχή αναφέρει ότι ο Οδυσσέας δεν πήρε την Πηνελόπη χάρη στη βοήθεια του Τυνδάρεου αλλά επειδή απλά νίκησε στον αγώνα δρόμου που ο Ικάριος οργάνωσε). Και από τον Οδυσσέα ζήτησε ο Ικάριος να μείνει. Άλλωστε, και ο Μενέλαος έμενε στη Σπάρτη με την Ελένη. Ο Μενέλαος όμως επρόκειτο να κληρονομήσει το βασίλειο του πεθερού του, ενώ ο Οδυσσέας είχε δικό του. Αρνήθηκε. Πήρε την Πηνελόπη και ξεκίνησαν.

Ο Ικάριος τους πήρε στο κατόπι πάνω στο άρμα του και παρακαλούσε την Πηνελόπη να μείνει. Ο Οδυσσέας σταμάτησε και ζήτησε από την γυναίκα του να διαλέξει, τι επιτέλους ήθελε: Να μείνει με τον πατέρα της ή να ακολουθήσει τον άντρα της; Η Πηνελόπη στράφηκε στη μεριά του πατέρα της και σκέπασε το κεφάλι της με ένα ύφασμα. Ο Ικάριος κατάλαβε ότι η κόρη του βρισκόταν σε πολύ δύσκολη θέση, επειδή ήθελε να ακολουθήσει τον άντρα της χωρίς να προσβάλει τον πατέρα της. Τους άφησε να φύγουν κι έστησε στο σημείο του χωρισμού άγαλμα της Σεμνότητας.

Κατά τους ερευνητές, η απαίτηση του πατέρα (του Ικάριου και του Τυνδάρεου) να μείνει ο γαμπρός στο σπίτι της νύφης, απηχεί το τέλος της εποχής της μητριαρχίας (μητρική γραμμή συγγένειας) και την αρχή της εποχής της πατριαρχίας (πατρική γραμμή συγγένειας): Στην περίπτωση του Μενέλαου νίκησε η μητριαρχία, στην περίπτωση του Οδυσσέα, η πατριαρχία.

Παριστάνοντας τον τρελό:

Ο Οδυσσέας ήταν καλός βασιλιάς. Οι κάτοικοι της Ιθάκης τον είχαν σαν πατέρα τους. Είχε δίπλα του την καλή του Πηνελόπη και καλά περνούσε. Απέκτησε και γιο, τον Τηλέμαχο, και

ζούσε ευτυχισμένος. Το βασίλειό του απλωνόταν ως τη Λευκάδα και την Ακαρνανία και περιλάμβανε και τα νησιά Εχινάδες. Ήταν από τα πιο μεγάλα μυκηναϊκά κέντρα, όσο κι αν στην Ιλιάδα παρουσιάζεται με έναν από τους πιο μικρούς στόλους που μετείχαν στην εκστρατεία στην Τροία.

Το πρώτο που σκέφτηκε, όταν έμαθε την αρπαγή της ωραίας Ελένης από τον Πάρι, ήταν να βρει τον γέρο μάντη Αλιθέρτη, τον γιο του Μάστορα, να τον ρωτήσει, τι έμελλε να του συμβεί, αν πήγαινε σε πόλεμο. Ήξερε ότι ο Μενέλαος δεν επρόκειτο να αφήσει το ζήτημα να περάσει έτσι. Ο Αλιθέρτης του προφήτεψε πως, αν μετείχε σε εκστρατεία, δεν επρόκειτο να γυρίσει στην Ιθάκη πριν να περάσουν είκοσι χρόνια. Κι όταν θα επέστρεφε, θα ήταν γυμνός, μόνος και χωρίς τα λάφυρα της νίκης.

Το δεύτερο που σκέφτηκε ήταν ότι αυτός την Πηνελόπη πήρε γυναίκα του, δεν ενδιαφερόταν για την Ελένη κι έτσι κι αλλιώς δεν είχε δεθεί με όρκο να βοηθήσει στο μέλλον αυτόν που η κόρη του Τυνδάρεου θα διάλεγε. Ήξερε όμως ότι οι άλλοι θα του φορτώνονταν να μετάσχει κι αυτός στην εκστρατεία. Αποφάσισε να κάνει τον τρελό, προαιώνιο κόλπο όλων εκείνων που θέλουν να αποφύγουν τον στρατό.

Όταν ο Μενέλαος (συνοδευόμενος από τον γέρο Νέστορα και τον πονηρό Παλαμήδη) έφτασε στην Ιθάκη για να ζητήσει αυτοπροσώπως από τον Οδυσσέα να συνδράμει στον πόλεμο κατά της Τροίας, τα 'χασε. Ο βασιλιάς της Ιθάκης φορούσε ένα σκούφο ανάποδα, είχε ζεμένα σ' ένα αλέτρι βόδι κι άλογο μαζί, άνοιγε αυλάκια κι αντί για σπόρο, έριχνε σ' αυτά αλάτι. Ο Μενέλαος κι ο Νέστορας σκέφτηκαν πως ο καημένος ο Οδυσσέας είχε τρελαθεί κι άδικα εκείνοι κουβαλήθηκαν ως εκεί. Ο Παλαμήδης όμως δεν τα μασούσε αυτά. Άρπαξε από την αγκαλιά της Πηνελόπης τον Τηλέμαχο και τον έστησε μπροστά στο αλέτρι.

Αναγκαστικά, ο Οδυσσέας σταμάτησε τα ζωντανά του. Αποκαλύφθηκε πως απλά παρίστανε τον τρελό, μίσησε τον Παλαμήδη αλλά υποσχέθηκε ότι θα ακολουθήσει τους άλλους, όταν θα κινούσαν για την Τροία. Κι ήταν αυτός που κατάφερε και τον Αχιλλέα να συμμετάσχει, παρ' όλο που ούτε ο γιος της Θέτιδας ήταν δεμένος με τον όρκο των μνηστήρων. Μια απόπειρά του να λυθεί το ζήτημα ειρηνικά και οι Τρώες να επιστρέψουν και την Ελένη και όσα ο Πάρις έκλεψε, απέτυχε. Ο Οδυσσέας βρέθηκε στην Τροία επικεφαλής δώδεκα πλοίων και στρατού από την Ιθάκη, τη Ζάκυνθο και την Κεφαλονιά (αρχαία Σάμο).

Η εικοσαετία της απουσίας:

Τα χρόνια περνούσαν κι ο Οδυσσέας δεν έλεγε να γυρίσει στην Ιθάκη. Μαράζωσε η μητέρα του, Αντίκλεια, και πέθανε. Ο πατέρας του, Λαέρτης, αποτραβήχτηκε σε κάποιο εξοχικό κτήμα και προσπαθούσε να βρει τη λησμονιά στη δουλειά. Φορούσε παλιόρουχα, κοιμόταν όπου λάχαινε τα καλοκαίρια, με τους δούλους πλάι στη φωτιά τους χειμώνες και για το βασίλειό του διόλου δεν ενδιαφερόταν. Η Πηνελόπη έμενε πιστή στον άντρα της που έλειπε, ενώ την πατρική περιουσία φρόντιζε ο Τηλέμαχος.

Το βασίλειο πήγαινε από το κακό στο χειρότερο καθώς κανένας δεν συγκαλούσε την εκκλησία του δήμου και οι άρχοντες δεν συνεδρίαζαν. Ο λαός είχε αρχίσει να πιστεύει ότι ο Οδυσσέας δεν θα ξαναγύριζε. Μόνο η Πηνελόπη τον περίμενε πεισματικά. Η ζωή όμως προχωρούσε. Κάποιοι άρχισαν να σκέπτονται πως η βασίλισσά τους, η Πηνελόπη, έπρεπε να παντρευτεί πάλι, ώστε το βασίλειο να αποκτήσει καινούριο βασιλιά. Υποψήφιοι γαμπροί άρχισαν να μαζεύονται και να τη ζητούν σε γάμο. Εκείνη αρνιόταν. Οι «μνηστήρες της Πηνελόπης» επέμεναν. Είχαν συγκεντρωθεί στην αυλή του παλατιού δώδεκα αρχοντόπουλα από την ίδια την Ιθάκη, 52 από το Δουλιχίο (νησί νοτιοανατολικά της Ιθάκης), 24 από τη Σάμη κι άλλοι είκοσι από τη Ζάκυνθο, συνολικά 108 φερέλπιδες νέοι. Πιέζαν την Πηνελόπη να διαλέξει έναν από αυτούς.

Για να γλιτώσει από την πίεση, η Πηνελόπη υποσχέθηκε ότι θα διαλέξει έναν, μόλις τελειώνει ένα σάβανο που έπρεπε να υφάνει, να το έχει έτοιμο ο Λαέρτης όταν πεθάνει. Οι μνηστήρες δέχτηκαν. Η Πηνελόπη ύφαινε τη μέρα, ξήλωνε τη νύχτα και ο καιρός περνούσε. Όσοι ένα βράδυ εισέβαλαν οι μνηστήρες στο δωμάτιο όπου βρισκόταν ο αργαλιός, τη βρήκαν να ξηλώνει το ύφασμα και την ανάγκασαν να το τελειώσει. Η Πηνελόπη έπρεπε πια να διαλέξει έναν από αυτούς. Συγκεντρώθηκαν όλοι στο παλάτι, έτρωγαν, έπιναν, διασκέδαζαν κι, ενώ περίμεναν, έπιαναν κι ερωτικές σχέσεις με τις δούλες που ξεθάρρεψαν κι ούτε την γριά Ευρύκλεια άκουγαν ούτε την ίδια τη βασίλισσα. Κι ο Τηλέμαχος τα έβλεπε όλα αυτά αλλά δεν μπορούσε να κάνει τίποτα, εικοσάχρονος αυτός και μόνος, έχοντας απέναντί του τους 108 νοματαίους που ξεκοκάλιζαν την πατρική περιουσία.

Η θεά Αθηνά παρουσιάστηκε μπροστά στον νεαρό με όψη ξένου και τον εμψύχωσε. Εκείνος, για πρώτη φορά μετά από περίπου είκοσι χρόνια, συγκάλεσε την εκκλησία του δήμου και ζήτησε από τους μνηστήρες να σηκωθούν να φύγουν και να πάψουν να σπαταλούν την περιουσία του απόντα Οδυσσέα. Δυο αετοί, θεϊκό σημάδι, πέταξαν πάνω από τη συνέλευση κι άρχισαν να αλληλοσπαράζονται. Ο μάντης Αλιθέρτης προφήτεψε ότι αυτό σήμαινε πως

οι μνηστήρες θα χαθούν και τους συμβούλευσε να γυρίσουν στα σπίτια τους.

Πορεία προς την αφάνεια:

Οι μνηστήρες αγνόησαν τη συμβουλή. Το αποτέλεσμα ήταν να σκοτωθούν όλοι από το χέρι του Οδυσσέα, όταν, μετά από είκοσι χρόνια, επέστρεψε στην Ιθάκη. Σύντομα σκοτώθηκε και ο Οδυσσέας από το χέρι του Τηλέγονου. Ήταν γιος του από τη μάγισσα Κίρκη. Έψαχνε να βρει τον πατέρα του κι όταν συναντήθηκαν, μονομάχησαν χωρίς καθένας να γνωρίζει, ποιος είναι ο αντίπαλός του.

Βασιλιάς της Ιθάκης έγινε ο Τηλέμαχος. Τον διαδέχτηκε ο Περσέπολης. Το βασίλειο όμως είχε πάρει την κάτω βόλτα. Σαρώθηκε κι αυτό, όπως και τα υπόλοιπα μυκηναϊκά κέντρα από τη λαίλαπα των λαών της θάλασσας, όταν κατέρρευσε η οικονομία της μυκηναϊκής επικράτειας. Οι πόλεις κράτη που ξεφύτρωσαν στις θέσεις των μυκηναϊκών κέντρων του θρύλου απέδειξαν τη συνέχεια της κατοίκησης. Ειπώθηκε ότι στην Ιθάκη έφτασαν Κορίνθιοι. Έμειναν εκεί περίπου τρεις αιώνες (1100 – 800 π.Χ.), μάλλον δεν τα έβγαλαν πέρα με την αφορία του τόπου και την εγκατέλειψαν. Βρέθηκαν επιγραφές σε δωρική διάλεκτο, δεν βρέθηκαν νομίσματα. Οι ειδικοί ερευνητές οδηγήθηκαν στην υπόθεση ότι το νησί δεν είχε αυτονομία κι ανεξαρτησία.

Ο Σλίμαν ανέσκαψε το νησί ανάμεσα στα 1873 και 1878, αναζητώντας το μυκηναϊκό ανάκτορο του Οδυσσέα, κινημένος από την επιτυχία του να ανακαλύψει την Τροία. Βρήκε λείψανα που μαρτυρούσαν μεγάλη ακμή στους αιώνες από το 800 π.Χ. ως το 300 μ.Χ. αλλά η Ιθάκη του Οδυσσέα δεν βρέθηκε. Ακόμα την ψάχνουν.

Από ιδιοκτήτη σε ιδιοκτήτη:

Οι ανασκαφές στο νησί έχουν αποκαλύψει λείψανα οικισμού Πρωτοελλαδικής εποχής (2600 – 1900 π.Χ.) στη θέση Πηλικάτα του χωριού Σταυρός, στα βόρεια του νησιού. Κι ακόμα, ερείπια μυκηναϊκής εποχής στον Πλατρειθιά, επίσης στα βόρεια του νησιού. Στη θέση Αετός, εκεί που στενεύει το νησί, εντοπίστηκαν ερείπια αρχαίας πόλης. Εικάζεται ότι είναι οι Αλαλκομενές που κτίστηκαν τον Η΄ π.Χ. αιώνα. Υπάρχουν εκεί και υπολείμματα τείχους του Ζ΄ π.Χ. αιώνα. Οι ντόπιοι το λένε «Κάστρο του Οδυσσέα», επειδή εκεί νόμισε ο Σλίμαν ότι θα βρει το μυκηναϊκό ανάκτορο.

Επί ρωμαϊοκρατίας, η Ιθάκη εντάχθηκε στην επαρχία της Ιλλυρίας. Στα βυζαντινά χρόνια, ανήκε στην επαρχία της Ηπείρου. Στα χρόνια του αυτοκράτορα Ιουστινιανού (ΣΤ΄ αιώνας) ονομαζόταν «Ηθρακή νήσος». Βάνδαλοι, Γότθοι, Βησιγότθοι και Σαρακηνοί τη λεηλάτησαν. Τον ΙΑ΄ αιώνα, το νησί είχε πόλη που η Άννα Κομνηνή αναφέρει με το όνομα Ιερουσαλήμ. Το 1185, την κυρίευσαν Νορμανδοί και Σικελοί, μαζί με την Κεφαλονιά και τη Ζάκυνθο. Κατά τη διάρκεια της 4^{ης} Σταυροφορίας, και τα τρία νησιά βρέθηκαν στην κατοχή της οικογένειας Ορσίνι. Ο Ματθαίος Ορσίνι παντρεύτηκε την Θεοδώρα, κόρη του δεσπότη της Ηπείρου Μιχαήλ Α΄ (1204 – 1214). Η Ιθάκη εντάχθηκε στα εδάφη του δεσποτάτου (1228). Στα 1264, ο δεσπότης της Ηπείρου, Μιχαήλ Β΄, την έδωσε μαζί με την Κέρκυρα στον γιο του, Νικηφόρο. Αυτός την χάρισε στον γαμπρό του Ιωάννη, ως προίκα της κόρης του, Μαρίας. Τα συμβόλαια της μεταβίβασης σώζονται στο αρχείο της Νάπολη. Διακόσια χρόνια αργότερα, πειρατές ενέσκησαν στο νησί και το κυρίευσαν. Ο εκεί πληθυσμός αφανίστηκε.

Με τους Βενετσιάνους:

Όταν στα 1499, οι Βενετσιάνοι πήραν την Ιθάκη, τη βρήκαν έρημη από κατοίκους όπως αναφέρεται σε μεταγενέστερο βενετσιάνικο έγγραφο. Όμως, το πάρσιμο του νησιού από τους Βενετσιάνους αποτέλεσε εγγύηση ασφάλειας. Πέντε χρόνια αργότερα (1504), το νησί είχε αρκετούς κατοίκους, ώστε να στείλουν εκεί αρμοστή από τη Βενετία. Στα 1536, αρμοστής διορίστηκε ο Κωνσταντίνος Πουλιέζος. Διοίκησε το νησί πάνω από 25 χρόνια. Οι Κεφαλονίτες ζήτησαν να τον διαδεχτεί δικός τους. Στην Ιθάκη τοποθετήθηκε τότε (1563) Κεφαλονίτης διοικητής με δυο ντόπιους παρέδρους.

Η διοίκηση τους ήταν τέτοια που ανάγκασε τους κατοίκους της Ιθάκης συνεχώς να κάνουν αναφορές στη Βενετία και να τους καταγγέλλουν για τυραννική διακυβέρνηση και για πολλές καταχρήσεις. Κατάφεραν να απαλλαγούν από αυτούς και να αποκτήσουν το

δικαίωμα να διοικούνται από τους ντόπιους άρχοντες, με τον προβλεπτή της Κεφαλονιάς να πηγαίνει μια φορά τον χρόνο στην Ιθάκη για να εισπράξει τους φόρους (από το 1724, η καταβολή τους γινόταν κάθε δύο χρόνια κι αμέσως μετά απευθείας στη Βενετία).

Οι πειρατικές επιδρομές συνέχιζαν να μαστίζουν το νησί. Στις 28 Φεβρουαρίου του 1697, οι κάτοικοι της Ιθάκης πληροφόρησαν τον προβλεπτή ότι κατασκευάζουν δικό τους στόλο για να αμυνθούν. Το νησί αριθμούσε τότε 15.000 κατοίκους κι είχε την πρωτεύουσά του στη θέση που σήμερα υπάρχουν τα ερείπια της Παλαιόχωρας, όπως την αποκαλούν οι ντόπιοι. Ο στόλος ναυπηγήθηκε, οι πειρατές αντιμετωπίστηκαν ικανοποιητικά κι από το 1700 οι κάτοικοι ένιωθαν ασφαλείς, τόσο που ξανάρχισαν να εποικίζουν την παραλία.

Δημιουργήθηκε το Βαθύ, σημερινή πρωτεύουσα της Ιθάκης. Οι βενετσιάνικες εκθέσεις αναφέρουν ότι την εποχή αυτή υπήρχαν και οι πόλεις (μάλλον μεγάλα χωριά) Ανωγή (υπάρχει και σήμερα στη μέση του βόρειου μισού του νησιού), Στραβονίκιο (ίσως στη θέση του σημερινού χωριού Σταυρός, στα βόρεια του νησιού) και Εξωγή.

Η ναυτική δύναμη του νησιού ήταν εντυπωσιακή τον ΙΗ' αιώνα, ενώ Ιθακήσιοι αναφέρεται ότι ακολούθησαν τον Λάμπρο Κατσώνη, όταν ναυμαχούσε τους Τούρκους στο Αιγαίο (στις αρχές της δεκαετίας του '790). Ανάμεσά τους ο Ευμορφόπουλος, θείος του ομώνυμου στρατηγού της επανάστασης, και ο Γαβριήλ Καραβίας, κυβερνήτης ρωσικού πολεμικού. Ο ίδιος ο Λάμπρος Κατσώνης, όταν αναγκάστηκε να τα παρατήσει, στην Ιθάκη εγκαταστάθηκε κι εκεί γεννήθηκε ο γιος του. Εκεί, κατέφυγε και η οικογένεια του οπλαρχηγού Αντρούτσου, συμπολεμιστή του Κατσώνη, και στην Ιθάκη γεννήθηκε ο μελλοντικός ήρωας της Γραβιάς Οδυσσέας Αντρούτσος.

Στα χρόνια της επανάστασης:

Η μεγάλη ακμή του ναυτικού της Ιθάκης συνέπεσε με την πτώση της βενετοκρατίας (1797). Ο κόμης Ιωάννης Καποδίστριας πληροφορούσε το αγγλικό υπουργείο Αποικιών στα 1819 ότι στην οκταετία 1799 – 1807 είχαν ναυπηγηθεί τετρακόσια πλοία που νηολογήθηκαν στην Ιθάκη και στην Κεφαλονιά. Και Ιθακήσιοι πατριώτες έσπευσαν να ενισχύσουν την άμυνα της Λευκάδας, όταν την πολιορκούσε ο Αλή πασάς.

Ο Δρακούλης και ο Καραβίας που ζούσαν στη Ρουμανία, ο Ιωάννης Βλασσόπουλος, πρόξενος της Ρωσίας στην Πάτρα, και ο Αλέξανδρος Ροδοθεάτης, έμπορος στην Τεργέστη (όλοι τους από την Ιθάκη) ήταν αυτοί που μύησαν τους Ιθακήσιους ναυτικούς στους σκοπούς της Φιλικής Εταιρείας.

Στη διάρκεια της επανάστασης του 1821, η Ιθάκη και τα γύρω της νησάκια είχαν δεχτεί πάνω από 50.000 πρόσφυγες, από το Μεσολόγγι κυρίως. Και, στην άμυνα του Μεσολογγίου πολύ βοήθησαν τόσο μαχητές από την Ιθάκη, όσο και πλοία της που ανεφοδίαζαν τακτικά την ιερή πόλη, μέχρι τον αποκλεισμό της.

Η Ιθάκη εντάχθηκε στην ελληνική επικράτεια στα 1864, μαζί με τα λοιπά νησιά του Ιονίου.

(Έθνος της Κυριακής, 2001 – 2002) (τελευταία επεξεργασία, 17.5.2010)